

Κεφάλαιο 1

Ιστορική εξέλιξη των πόλεων

Πηγή: shutterstock.com

1.1	Γενικά	26
1.2	Ορισμοί και βασικές έννοιες	28
1.3	Η εξέλιξη των πόλεων	37
1.4	Βασικές λειτουργίες και ανάπτυξη των πόλεων	38
1.5	Η εμφάνιση των πρώτων οικισμών	40
1.6	Οι ελληνικές πόλεις στην αρχαϊκή και κλασική περίοδο	47
1.7	Οι πόλεις στην ελληνιστική περίοδο	52
1.8	Οι πόλεις στη ρωμαϊκή περίοδο	53
1.9	Οι ευρωπαϊκές πόλεις στον Μεσαίωνα	56
1.10	Η αναγέννηση των πόλεων στην Ευρώπη	64
1.11	Οι πόλεις κατά τη βιομηχανική επανάσταση και αργότερα	71
1.12	Οι πόλεις κατά τον 20ό αιώνα	72
1.13	Η Αστική Ανάπτυξη	76
1.14	Συμπεράσματα	78

Στο κεφάλαιο αυτό δίνονται ορισμοί και αναλύονται βασικές έννοιες και στοιχεία που σχετίζονται με τον σχηματισμό των πρώτων οικισμών και τη μετεξέλιξή τους σε πόλεις, καθώς και για την αστική ανάπτυξη και το αστικό περιβάλλον. Αναλύονται οι βασικοί παράγοντες που οδήγησαν στην επιλογή της θέσης των οικισμών και των πόλεων. Επίσης, περιγράφονται συνοπτικά η εξέλιξη και τα βασικά χαρακτηριστικά των πόλεων στις διάφορες φάσεις της ιστορίας τους, με ιδιαίτερη έμφαση στις ευρωπαϊκές πόλεις, αρχίζοντας από τον σχηματισμό των πρώτων οικισμών και φτάνοντας στις σύγχρονες πόλεις του 20ού αιώνα.

1.1 Γενικά

Οι άνθρωποι δεν κατοικούσαν πάντοτε σε οικισμούς, αφού δεν υπήρχαν μόνιμες ανθρώπινες συγκεντρώσεις, αλλά πριν από πολλούς αιώνες μετακινούνταν ως νομάδες από περιοχή σε περιοχή για την αναζήτηση τροφής. Ο χρόνος παραμονής τους σε μια περιοχή ήταν ανάλογος των ποσοτήτων των διαθέσιμων φυσικών πόρων που χρησιμοποιούσαν για την ικανοποίηση των διατροφικών τους αναγκών. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ακόμη και στη σύγχρονη εποχή, υπάρχουν νομάδες κτηνοτρόφοι που μετακινούνται από περιοχή σε περιοχή όπως οι στέπες στη Μογγολία ή στη ζώνη του Σαχέλ στην Αφρική.

Κατά τη **Νεολιθική περίοδο**¹ οι άνθρωποι ανακαλύπτουν τη γεωργία, περιορίζουν τις μετακινήσεις τους για αναζήτηση τροφής και τη νομαδική συμπεριφορά τους, ενώ εφαρμόζουν πρότυπα ζωής που περιλάμβαναν τη γεωργική καλλιέργεια και την εγκατάσταση σε μόνιμους οικισμούς. Η εφαρμογή των προτύπων αυτών αποτέλεσαν την αρχή μεγάλων μεταβολών στην ανθρώπινη ζωή και την περαιτέρω εξέλιξή της.

Η ανάπτυξη της γεωργίας βοήθησε τον άνθρωπο στην απόκτηση ελέγχου αναφορικά με την προμήθεια και την παραγωγή της τροφής του, ενώ περιορίσε σημαντικά τη νομαδική ζωή και τον οδήγησε στη δημιουργία μόνιμων συγκεντρώσεων σε μικρούς οικισμούς. Η μόνιμη κατοχή της γης και η εγκατάσταση σε μικρούς αρχικά οικισμούς βοήθησε στην περαιτέρω κοινωνικοποίηση του ανθρώπου, στην ανάπτυξη του εμπορίου και ορισμένων στοιχειωδών πολιτικών λειτουργιών.

Η βελτίωση των καλλιεργητικών πρακτικών αύξησε την ικανότητα παραγωγής και αποθήκευσης τροφής, ενώ δημιούργησε τις προϋποθέσεις ανταλλαγής του διατροφικού πλεονάσματος με άλλα είδη τροφής ή με χρήσιμα για τη ζωή του ανθρώπου αποκτήματα, όπως είναι τα εργαλεία, τα κεραμικά σκεύη κ.λπ. Έτσι, καθιερώθηκε η εμπορική συνδιαλλαγή και το εμπόριο γενικότερα, ενώ η κάλυψη των διατροφικών του αναγκών με την παραγωγή επαρκών ποσοτήτων τροφής οδήγησε σε αύξηση του πληθυσμού και των πληθυσμιακών συγκεντρώσεων, δηλαδή των οικισμών, καθώς και στην κοινωνική ιεραρχία. Στην περίοδο αυτή πιθανολογείται ότι έγινε σημαντική για τους ανθρώπους η **έννοια της γαιοκτησίας**.²

- 1 Η **Νεολιθική περίοδος** ακολουθεί τη Μεσολιθική περίοδο και προηγείται της Πρώιμης εποχής του Χαλκού. Η έναρξη της Νεολιθικής περιόδου τοποθετείται περίπου το 10000 π.Χ. στη Δ. Ασία και το 5500 π.Χ. στην κεντρική Ευρώπη, ενώ οι πρώτοι οικισμοί στην Ελλάδα χρονολογούνται περίπου το 6500 π.Χ. Κατά την περίοδο αυτή άρχισε η μόνιμη εγκατάσταση των ανθρώπων, η εξημέρωση των ζώων και των φυτών, αλλά και η χρήση της κεραμικής τέχνης. Οι άνθρωποι, παρατηρώντας τη φύση, έμαθαν πότε φύτευαν τα φυτά και πότε έκαναν τους καρπούς τους. Άρχισαν να καλλιεργούν διάφορα φυτά, δημητριακά και όσπρια κοντά σε μέρη που υπήρχε νερό και έγιναν γεωργοί. Επίσης εξημέρωσαν μερικά ζώα και σταδιακά έγιναν κτηνοτρόφοι.
- 2 Με τον όρο **γαιοκτησία** εννοείται η κατοχή και χρήση γης από ένα άτομο ή διαφορετικούς φορείς, όπως είναι η οικογένεια, η κοινότητα, ο βασιλέας, ο αυτοκράτορας ή το ιερατείο. Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό η γαιοκτησία είναι ιδιοκτησία καλλιεργήσιμη

Σταδιακά, περιορίστηκε η εξάρτηση του ανθρώπου από τη φύση, ενώ η επιινόηση και εφαρμογή νέων καλλιεργητικών μεθόδων, πρακτικών και εργαλείων ενίσχυσε τη συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων, οδήγησε στην εξειδίκευση της εργασίας. Ταυτόχρονα, αύξησε τα παραγόμενα διατροφικά πλεονάσματα, τη διακίνηση και την αποθήκευση τροφίμων. Δημιουργήθηκαν έτσι οι ανάγκες για κατασκευή μόνιμων αποθηκευτικών χώρων, για πολιτική και κοινωνική οργάνωση, καθώς και αύξηση του μεγέθους των οικισμών.

Από τους πρώτους οικισμούς που δημιουργούνται, ο άνθρωπος επιχείρησε να αντιμετωπίσει ορθολογικά τις ανάγκες του. Για τη βελτίωση των συνθηκών ασφαλείας οχυρώνει το χώρο κατοικίας και τους οικισμούς, κατασκευάζει τείχη και συναφή έργα, οργανώνει το χώρο του. Για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης ενισχύει τη συνεργασία με άλλους οικισμούς· δημιουργεί μονοπάτια και δρόμους, χώρους συγκέντρωσης και εμπορίου, δηλαδή αγορές· κατασκευάζει κατοικίες, αναζητά λύσεις σχετικά με τη διαβίωσή του. Έτσι, από εκείνα τα χρόνια προκύπτουν οι ανάγκες ορθολογικού σχεδιασμού των οικισμών και των χώρων κατοικίας, δηλαδή οι ανάγκες για **πολεοδομία**.

Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα, η **αστική ανάπτυξη** φαίνεται ότι άρχισε κοντά σε τέσσερις μεγάλες ποτάμιες πεδιάδες, τη Μεσοποταμία, την Κοιλάδα του Νείλου, την Κοιλάδα του Ινδού και την Πεδιάδα του Κίτρινου ποταμού. Η ύπαρξη γόνιμων εδαφών βοήθησε στην αγροτική παραγωγή, ενώ έμμεσα προκύπτει μια σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη του αστικού πολιτισμού και στην πρακτική άρδευσης σε μεγάλη κλίμακα. Με τον χρόνο οι οικισμοί αποκτούν μεγαλύτερα μεγέθη και μετατρέπονται σε πόλεις ή «εκκολαπήρια» νέων οικονομικών δραστηριοτήτων και προτύπων ζωής. Ταυτόχρονα, αποτελούν χώρους ασφαλούς διαβίωσης για τους πληθυσμούς, χώρους ανάπτυξης των τεχνών και διεξαγωγής του εμπορίου.

Η αύξηση του μεγέθους των οικισμών και η μετεξέλιξή τους σε πόλεις δημιουργεί την ανάγκη για κοινωνική και πολιτική οργάνωση. Έτσι, οι πόλεις μετατρέπονται σε κέντρα εξουσίας (βασιλικής και εκκλησιαστικής), κέντρα διοικητικού ελέγχου, εκπαίδευσης, πολιτιστικών ανταλλαγών, καθώς και σημεία σύγκλισης των εμπορικών οδών. Η μεταποίηση συνδέεται με την ύπαρξη πόλεων από την αρχαιότητα, ενώ οι μεταποιητικές δραστηριότητες δίνουν μεγάλα οικονομικά οφέλη στις αστικές περιοχές. Σημειώνεται ότι οι ανθρώπινες κοινωνίες παρέμειναν κατά βάση αγροτικές έως την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης.

Μια μακροσκοπική και διαχρονική θεώρηση της εξέλιξης της αστικής ανάπτυξης μάς οδηγεί στο ασφαλές συμπέρασμα ότι οι πόλεις έπαιξαν και παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανθρώπινη ζωή. Με το πέρασμα των αιώνων, οι καταστάσεις άλλαξαν, η ιεραρχία των αναγκών και οι προτεραιότητες των ανθρώπων έχουν μεταβληθεί, οι κοινωνικές σχέσεις διακρίνονται από νέα στοιχεία και νέα χαρακτηριστικά, ενώ οι αλλαγές στο αστικό περιβάλλον επηρέασαν τον τρόπο της ανθρώπινης διαβίωσης. Η πόλη αποτέλεσε και αποτελεί το πεδίο εμπλοκής πολλών επιστημονικών κλάδων και ταυτόχρονα το αντικείμενο έντονης αντιπαράθεσης μεταξύ των επιστημόνων.

γης. Από τα αρχαιολογικά ευρήματα των πόλεων της Μεσοποταμίας προκύπτει ότι υπήρχε ο θεσμός της γαιοκτησίας στη Βαβυλώνα, στο Ελάμ, στη Συρία και στη Μικρά Ασία.

1.2 Ορισμοί και βασικές έννοιες

1.2.1 Διάκριση των οικισμών

Πριν δοθούν οι βασικοί ορισμοί και αναλυθούν οι βασικές έννοιες που συνδέονται με την εξέλιξη των πόλεων, θα δούμε πώς όρισε την πόλη ο αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος και επιστήμονας **Αριστοτέλης** στο έργο του «Πολιτικά» κατά τον 3ο π.Χ. αιώνα. Η πόλη αποτελεί «*μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συνύπαρξης που εμπεριέχει όλες τις άλλες και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά, το οποίο είναι η ευδαιμονία*». Η πόλη ορίζεται ως «πολιτική κοινωνία», δηλαδή ως οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία, η οποία χαρακτηρίζεται από αυτάρκεια, αυτονομία, ελευθερία, θεσμούς και πολίτευμα.

Η πόλη δεν αποτελεί ανθρώπινη επιπόνηση προς εξασφάλιση της επιβίωσης, αλλά φυσική επιταγή για την επίτευξη της ευδαιμονίας. Του σχηματισμού των οικισμών και των πόλεων, ως μια μορφή κοινωνίας, προηγήθηκε ο σχηματισμός της οικογένειας. Η πρώτη κοινωνική ομάδα που συγκροτήθηκε με φυσικό τρόπο για την ικανοποίηση των καθημερινών βιοτικών αναγκών του ανθρώπου είναι η «οικογένεια». Από τη συνένωση πολλών οικογενειών προκειμένου να αντιμετωπιστούν περισσότερο απαιτητικές ανάγκες για την ανθρώπινη επιβίωση προέκυψε η «**κώμη**».

Διαφορετικά, η δημιουργία της κώμης με τη συγκέντρωση ανθρώπων ή οικογενειών σε έναν γεωγραφικό τόπο αποτελεί φυσική επιταγή και την κοινωνική εξέλιξη της οικογένειας. Με δεδομένο ότι η συνένωση των κωμών δημιούργησε την πόλη, καθίσταται σαφές ότι, κατά την αριστοτελική θεώρηση, ο σχηματισμός της πόλης είναι και αυτός φυσική επιταγή.

Στη σύγχρονη εποχή τα χαρακτηριστικά των πόλεων έχουν διαφοροποιηθεί σημαντικά σε σχέση με το παρελθόν, ενώ οι δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εντός αυτών έχουν αυξηθεί και διευρυνθεί. Κάθε πόλη διακρίνεται από μια ποικιλία γεωγραφικών, μορφολογικών, οικονομικών, πολιτιστικών, κοινωνικών και άλλων χαρακτηριστικών, τα οποία διαμορφώνουν μια ξεχωριστή ταυτότητα για κάθε πόλη. Ας δούμε στη συνέχεια κάποιες βασικές έννοιες που σχετίζονται με την πόλη και τα χαρακτηριστικά της.

(α) Οικισμός

Οικισμός (settlement) ή **κώμη** είναι κάθε κατοικημένη περιοχή με μόνιμο πληθυσμό, η οποία έχει οριοθετηθεί με αποφάσεις του Κράτους. Τα όρια ενός οικισμού, εκτός από διοικητικά, μπορεί να είναι επίσης κοινωνικά, οικονομικά, γεωγραφικά κτλ. Κάθε οικισμός περιλαμβάνει ένα σύνολο κατοικιών που απέχουν μικρή απόσταση μεταξύ τους και χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ορισμένων λειτουργικών σχέσεων.

Οι κάτοικοι ενός οικισμού αποτελούν μια κοινωνική ομάδα, η οποία απαρτίζεται από έναν αριθμό οικογενειών ή νοικοκυριών. Όπως προαναφέρθηκε, με τη μετάβαση από τη νομαδική ή τροφουσλλεκτική στη γεωργική διαβίωση προέκυψαν οι πρώτες οικιστικές συγκεντρώσεις. Οι πρώτοι οικισμοί διευκόλυναν τη μόνιμη και συλλογική διαμονή, ενώ δημιούργησαν το υπόβαθρο για τις πρώτες κοινωνίες. Η γειτνίαση των κατοικιών εντός του οικισμού εξυπηρετεί την κοινωνική αλληλεπίδραση, η οποία

αποτελεί την κύρια αιτία οργάνωσης του οικισμού. Το κριτήριο ορισμού ενός οικισμού μπορεί να είναι ο αριθμός των οικιών και των κτιρίων που διαθέτει, καθώς και ο πληθυσμός των κατοίκων ή των νοικοκυριών που διαμένουν σε αυτόν.

Εικόνα 1.1: Ο αυτοτελής οικισμός ή κώμη ή χωριό

Ο αυτοτελής οικισμός αποτελεί μια διακριτή οικιστική συγκέντρωση, που έχει οριοθετηθεί με αποφάσεις του Κράτους.

Πηγή: shutterstock.com

Κάθε **αυτοτελής αγροτικός οικισμός** με παραδοσιακή ή σύγχρονη οικιστική συγκέντρωση ονομάζεται **χωριό** (village) (Εικόνα 1.1). Ο αριθμός των κατοικιών του χωριού πρέπει να είναι μεγαλύτερος του δέκα, ενώ ο μόνιμος πληθυσμός του να είναι από **50** έως **2.000** κάτοικοι. Τα κτίρια του χωριού γειτονεύουν ή δεν απέχουν μεταξύ τους περισσότερο από διακόσια μέτρα αν δεν υπάρχει εγκεκριμένο σχέδιο πόλης και μέχρι χίλια μέτρα αν υπάρχει σχέδιο πόλης. Η κύρια απασχόληση των κατοίκων ενός χωριού σχετίζεται με τον πρωτογενή τομέα της οικονομίας, δηλαδή τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία και συμπληρωματικά με τον τουρισμό.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, στην Ελλάδα, οι σύγχρονες χωροταξικές διατάξεις, ιδίως αυτή της χωρικής οικιστικής οργάνωσης ως «Ανοικτής Πόλης», έχουν καταργήσει την παραδοσιακή έννοια του χωριού, λόγω της διοικητικής του εξάρτησης από την έδρα του Δήμου όπου ανήκει. Επίσης, η κατάργηση της έννοιας οφείλεται στην προσπάθεια ενιαίας αιφορικής περιβαλλοντικής διαχείρισης του δομημένου και του εκτός του οικισμού φυσικού περιβάλλοντος.

Κατά κανόνα, κάθε χωριό ανάλογα με τη γεωγραφική του θέση ή άλλα μορφολογικά στοιχεία του χαρακτηρίζεται ως παραθαλάσσιο, παραποτάμιο, παραλίμνιο, ορεινό κ.λπ. Ο εν λόγω χαρακτηρισμός κατά κανόνα εξυπηρετεί την προβολή του

φυσικού τοπίου του χωριού, καθώς και των πλεονεκτημάτων του, τα οποία συνδέονται με το φυσικό ή το δομημένο περιβάλλον του. Με αυτό τον τρόπο αυξάνεται η ελκυστικότητά του για εγκατάσταση δραστηριοτήτων και τουριστική επίσκεψη.

Επίσης, η έννοια χωριό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για νεόδομητα οικιστικά σύνολα, συγκεντρώσεις ή συγκροτήματα, με ιδιαίτερη και ενιαία χρήση ή σκοπό. Έτσι, έχουμε τις αναφορές σε τουριστικό χωριό, αιολικό χωριό, μουσικό χωριό, παιδικό χωριό, δασικό χωριό κ.λπ.

(β) Κωμόπολη

Ως κωμόπολη ορίζεται κάθε οικισμός μεγαλύτερος πληθυσμιακά του χωριού και συνήθως χρησιμοποιείται για τους οικισμούς που έχουν πληθυσμό μικρής πόλης. Η κωμόπολη συχνά αναφέρεται ως **μικρή πόλη**, ενώ μπορεί να είναι η έδρα ενός Δήμου και να παρέχει δημόσιες υπηρεσίες. Επίσης, μπορεί να είναι έδρα μεγάλου Δήμου μιας Περιφερειακής Ενότητας παρέχοντας δημόσιες υπηρεσίες, υπηρεσίες περίθαλψης και εκπαίδευσης (Εικόνα 1.2). Έχει μικρή αγορά και εμπορικές δραστηριότητες, εξυπηρετώντας τους μικρότερους οικισμούς που την περιβάλλουν. Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) χρησιμοποιούσε τον όρο «κωμόπολη» για οικισμούς με πληθυσμό **μεταξύ 2.000 και 10.000** κατοίκων.

Εικόνα 1.2: Η μικρή πόλη ή κωμόπολη

Αποτελεί οικισμό με πληθυσμό μεγαλύτερο του χωριού· μπορεί να παρέχει υπηρεσίες εκπαίδευσης, περίθαλψης και εμπορικές υπηρεσίες, ενώ μπορεί να αποτελεί έδρα μικρού Δήμου και να παρέχει δημόσιες υπηρεσίες.

Πηγή: shutterstock.com

(γ) Πόλη

Ως **πόλη**³ (city ή town⁴) ορίζεται κάθε οικισμός μόνιμου χαρακτήρα, μικρού ή μεγάλου πληθυσμιακού μεγέθους, που έχει δομηθεί έτσι ώστε να εξυπηρετεί τη συλλογική ζωή των κατοίκων του. Ο πληθυσμός κάθε πόλης συνδέεται, συνήθως, στο μεγαλύτερο μέρος του με τις οικονομικές, κοινωνικές ή άλλες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται εντός της πόλης ή στις πλησίον της εξωαστικές περιοχές. Η αύξηση του πληθυσμιακού μεγέθους, των ορίων και των λειτουργιών αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις για τον μετασχηματισμό των μικρών οικισμών σε πόλεις.

Η πόλη μπορεί να θεωρηθεί ως ένα πολύπλοκο ανθρώπινο περιβάλλον και δεν υπάρχει ένας απλός ορισμός, ο οποίος θα καλύπτει όλους τους επιστήμονες που ασχολούνται με την «πόλη». Για τους **μηχανικούς** πόλη είναι τα κτίρια, οι δρόμοι, οι μεταφορικές υποδομές, οι υποδομές επικοινωνίας κ.λπ. Για τους **οικονομολόγους** ως πόλη ορίζεται ο χώρος, όπου οι κάτοικοι ικανοποιούν ένα σημαντικό μέρος των οικονομικών τους αναγκών και πραγματοποιούν πολλές οικονομικές δραστηριότητες. Για τους **κοινωνιολόγους** ενδιαφέρον έχουν οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των κατοίκων της πόλεως και τα κοινωνικά προβλήματα που εμφανίζονται στο αστικό περιβάλλον. Για τον **πολιτικό επιστήμονα** και τον **νομικό** η πόλη είναι μια νομικά και πολιτικά καθορισμένη οντότητα με διακριτά όρια και δικαιοδοσία. Για τον **γεωπόνο**, τον **δασολόγο** ή τον **περιβαλλοντολόγο**, ενδιαφέρον έχει το φυσικό περιβάλλον της πόλης και το περιαιστικό πράσινο, καθώς και οι τρόποι διαχείρισής τους.

Η πόλη δεν σημαίνει μόνο μια οικοδομική οντότητα, αλλά τη σύνθεση όλων των συνεπιδρώντων κοινωνικών παραγόντων. Είναι ο τόπος όπου αναπτύσσεται η συνείδηση και η προσωπικότητα του ανθρώπου. Στην πόλη δημιουργείται η συλλογική συνείδηση των πολιτών, έκφραση της οποίας είναι ο πολιτισμός της πόλης, ο οποίος διαφοροποιείται ανάλογα με τους ισχύοντες κανόνες και την ιδεολογία των πολιτών.

Στη σύγχρονη ελληνική πρακτική, πόλεις θεωρούνται οι οικισμοί με πληθυσμό **μεγαλύτερο των 10.000 κατοίκων** ή οικισμοί που πληρούν ειδικές προϋποθέσεις, όπως οι πρωτεύουσες περιφερειακών ενοτήτων. Σε άλλες χώρες δεν υφίσταται τέτοιος διαχωρισμός. Το πληθυσμιακό μέγεθος έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για το πλήθος, την ένταση και την έκταση των λειτουργιών που λαμβάνουν χώρα σε μια πόλη, ενώ επηρεάζει τον βαθμό ικανοποίησης των βασικών ανθρώπινων αναγκών, στο πλαίσιο της σύγχρονης αστικής ζωής.

Το **βασικό χαρακτηριστικό** της πόλης είναι ότι αποτελεί μόνιμο οικισμό, με **υψηλή πληθυσμιακή συγκέντρωση** ανά μονάδα δομημένης επιφάνειας. Εντός της πόλης πραγματοποιούνται οικονομικές, πολιτιστικές, ψυχαγωγικές ή άλλες εξειδικευμένες αστικές δραστηριότητες, δηλαδή εκείνες που θεωρούνται μη αγροτι-

3 Από τη λέξη «πόλη» προέρχονται οι λέξεις «πολίτης», «πολιτική», «πολιτεία», «πολιτισμός» και «πόλεμος».

4 Η διάκριση μεταξύ «city» και «town» στην αγγλική ορολογία αντιστοιχεί στη διάκριση μεταξύ «πόλης» και «κωμόπολης» της ελληνικής ορολογίας. Βασικό στοιχείο διαφοροποίησης είναι το πληθυσμιακό μέγεθος, το οποίο καθορίζεται με ποικίλα κριτήρια στις διάφορες χώρες.

κές. Η εξωτερική όψη της είναι διαφορετική σε σχέση με το τοπίο της υπαίθρου (Εικόνα 1.3). Επιπλέον, διακρίνεται για την πολεοδομική της οργάνωση, δηλαδή τη διάκριση των χρήσεων γης εντός του οριοθετημένου πολεοδομικού ιστού της, των ιδιοκτησιών, των μεταφορικών ή άλλων υποδομών και τον καθορισμό της γενικής αρχιτεκτονικής, κοινωνικής και οικονομικής φυσιογνωμίας της.

Εικόνα 1.3: Η πόλη

Αποτελεί μόνιμο οικισμό με μεγάλο πληθυσμό, με διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες, καθώς και υπηρεσίες μεταφορών, αποχέτευσης, κοινής ωφέλειας, χρήσης γης και επικοινωνίας. Η υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα των πόλεων διευκολύνει την αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων, οργανισμών και επιχειρήσεων.

Πηγή: shutterstock.com

Κάθε πόλη έχει ορισμένα **χαρακτηριστικά γνωρίσματα** με ιδιαίτερη σημασία για τη μελλοντική ανάπτυξή της. Ως πιο βασικά μπορούν να αναφερθούν η γεωγραφική θέση της, η πληθυσμιακή και οικονομική εξέλιξή της, η διάρθρωση της οικονομίας της και η πολιτιστική ταυτότητά της. Επίσης, οι λειτουργίες που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της πόλης, η πολεοδομία της, ο ρόλος της στην ευρύτερη περιφέρεια ή η γενικότερη αλληλεξάρτησή της με τις άλλες πόλεις και η θέση της στη διοικητική, την πληθυσμιακή ή σε όποια άλλη ιεραρχία.

Οι πόλεις ικανοποιούν την ανάγκη των κατοίκων τους για κατοικία, εργασία, αναψυχή και κυκλοφορία, ενώ οι μικροί οικισμοί καλύπτουν συνήθως μόνο την ανάγκη τους για κατοικία. Στην πλειονότητά τους οι κάτοικοι των μικρών οικισμών εργάζονται εκτός των ορίων τους, όπως στις αγροτικές καλλιέργειες, ενώ έχουν περιορισμένες ευκαιρίες αναψυχής εντός των ορίων τους.